

***Опорні схеми
тематизму програми
з музичного
мистецтва***

Музика і література

Взаємопроникнення музики та літератури розкривається через вірш як літературну основу пісні, пісні-гімну, через лібрето як основу балету чи опери, через програмну музику, в основі якої лежать сюжети та образи літературних творів.

Збагачення літератури музичними темами можна спостерігати в легендах, що розповідають про музикальні таланти різних народів світу, у казках та оповіданнях з їх головними героями – музикантами, музичними інструментами, власне музикою. Особливу чарівність поезії надають її музичні риси – співучість і музикальність, про що свідчить творчість Лесі Українки, Т.Шевченка та ін.

Музика і живопис

Взаємовплив музики і живопису може відбуватись за такими напрямками: учні порівнюють твори музичного та образотворчого мистецтв, поява яких спричинена одним і тим самим явищем життя (наприклад, історичні події хрещення України-Русі, образ Володимира Великого, образи козацтва, картини природи); знайомляться з музичними творами, створеними під впливом образів живопису («Картинки з виставки» М.Мусоргського), з творами, в яких підсилено роль зображальності (звернення до «звукових» картин художників-мариністів) Але в основі опорної схеми лежить порівняння засобів виразності двох мистецтв, їхня спільність (гама, відтінки, штрихи) та відмінність (мелодія - лінія). Порівняння блоків «форма - композиція», «лад - колір», «акорд, гармонія - колорит», «фактура - техніка» (звукова фактура та техніка акварелі, гуаші, олії) розкриває своєрідність кожного з мистецтв за подібності термінів.

Спільність виражальних засобів може бути підкреслена термінологією у переносному значенні («музика – живопис звуків», «живопис – музика кольору»).

Музика в театрі

Синтез мистецтв у театрі – музики, літератури, живопису, хореографії, драматичної гри та режисури – змінюється в музично-театральних жанрах – опері, балеті, музичній драмі, мюзиклі. Кожен вид мистецтва відіграє властиву йому роль у створенні цілісного художнього образу.

Номерна структура музично-театральних жанрів є основою їх драматургії (композиції). Окремі номери (арії, аріозо, пісні, ансамблі, танці головних героїв) сприяють знайомству з головними героями, вводять в образність і настрій тієї чи іншої епохи, тих чи інших подій (увертюра, оркестровий епізод, хор).

Музика у храмі

Синтез мистецтв у храмі – Слова Божого, архітектури, живопису і музики – суттєво впливає на духовний світ людини. Знайомство з духовною музикою (хоровою, органною, музикою церковних дзвонів), духовним живописом (мозаїкою, фрескою, іконою) та архітектурою, кожен з яких властивими їй засобами передає образи молитви, служби Божої, збагачує людину, вивищує її серед інших.

Національні почуття у музиці

Національні почуття людини – патріотизм, героїзм, гордість, любов до отчого краю, до свого минулого, віра у свій народ – немов зернятка, що їх можна виплекати у власному «колосі і почуттів». Такий «колос» живиться з життя з його національною символікою, національною історією, національними героями, вірою, родиною, рідним краєм. Ці основні засоби формування національних почуттів найшвидше проникають до людської душі через музику.

Краса у музиці

Дана опорна схема допомагає усвідомити другу тему 6-го класу «Краса української музики» та другу тему 7-го класу «Краса світової музики».

Краса музики є, насамперед, красою тих рис життя, які вона оспівує: досконалості, природності, витонченості, упорядкованості, пропорційності, гармонійності, дивовижності. Цими рисами наділені образи прекрасного в музиці.

Красою в музиці вважають і красу засобів музичної виразності – гармонійність мелодії, форми, ритму, тембрів.

Краса в житті людини має важливе значення (чи то краса життя, чи то краса музики): вона дарує приємність, радість, насолоду, здивування й захоплення, милування та благоговіння.

Корифеї української музики

Класична епоха української музики представлена музикою М.Лисенка, М.Леонтовича, К.Стеценка, Я.Степового. Учні ознайомлюються з їхніми найвідомішими творами, визначають характерні риси творчості кожного з композиторів через пошук відповідних визначень у спогадах та матеріалах їх сучасників.

Українська музика у світі

Музично-культурне життя української діаспори можна подати у вигляді карти світу. на ній позначено кількість представників української діаспори у світі (у тисячах). Пропонуються відомості з життя та творчості української композиторі. які жили та живуть за кордоном (О.Кошиця, М.Фоменка, І.Соневицького, В.Балея, Ю.Фіали, А.Гнатишина, М.Кузана), і мистецького життя української діаспори (творчі спілки та колективи).

Загальнолюдські почуття в музиці

Музика розповідає, перш за все, про людину з її почуттями – тугою за Батьківщиною, романтичними та трагічними переживаннями, піднесеною радістю, гумором, любов'ю, ненавистю тощо.

Ці загальнолюдські почуття можуть виплекати в нас музика, мистецтво й саме життя.

Корифеї світової музики

Класична та романтична епоха світової музики представлені творчістю Й.С. Баха, В.А. Моцарта, Л.ван Бетховена, Ф.Шопена, Е.Гріга. Учні ознайомлюються з їхніми найвідомішими творами, обґрунтовують значення їх творчості для світової історії музичного мистецтва, використовуючи висловлення про них інших відомих людей. Й.Гайдна та П.Чайковського можна віднести до корифеїв, але про них йшлося на попередніх уроках (метод повернення до вивченого).

Україна у житті та творчості зарубіжних композиторів

Зв'язки української та зарубіжної музики можна представити у вигляді карти Європи. Інформацію про видатних діячів світової музичної культури, які відвідували Україну, знали й використовували у власній творчості українську музику, можна отримати, прочитавши усі вказівки та посилання на карті.

Що означає сучасність в музиці?

Поняття «сучасність музики» представлене у двох значеннях: у вузькому (музика, створена останнім часом – сучасні стилі, жанри, виконавці) і широкому (музика, яка відповідає сучасним ідеям, ідеалам, образам та почуттям – сучасність та вічність). Таким чином розкривається і значення сучасності народної та класичної музики.

Музика і кругозір

Кругозір як система поглядів людини на навколишній світ може бути представлена по-різному. Систему поглядів на музичний світ (це не завжди єдиний погляд) можна подати у вигляді трьох основних променів – народної, класичної та сучасної музики(у вузькому розумінні). Навколо цих основних променів є безліч другорядних, кількість яких залежить від музичного досвіду та загального кругозору кожної людини. Серед перерахованих на схемі учні впізнають відомі (неофольклоризм, фолк-рок, симфо-рок), вивчають нові (джаз, рок-музика, поп-музика, симфо-джаз) та проектують власний музичний кругозір на вивчення нових понять (бард-рок, лати-рок, бароко-рок, бароко-джаз тощо).

Музика і духовність

Духовність є здатністю людської душі сприймати й виражати засобами музики віру та моральність.

Духовність музики – це істинність, гідність, доброта, плідність, милосердя, правдивість, чесність, краса людини, вища правда й любов, відображені в музиці (моральність, віра в істину).

Музичне життя сучасної України

На карті сучасної України слід представити музичне життя з його концертними залами, театрами, мистецькими колективами. Учні можуть додати до карти сучасні музичні конкурси та фестивалі, або створити окрему карту музичного життя рідного міста.

Музика і життя

Духовне та матеріальне значення музики в житті людини розкрито в останній опорній схемі. Учні мають усвідомити важливість музики як у першому, так і в другому значенні.

На основі схеми «Музика і життя» можна провести підсумковий урок музики у 8 класі. На кожну духовну й матеріальну «дію» музики учні добирають конкретні музичні твори, підтверджуючи розповіддю вплив музики на життя.